

PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Komentarz

Artur Bogucki, Stanisław Bogucki

KOMENTARZE

PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Komentarz

Artur Bogucki, Stanisław Bogucki

KOMENTARZE

Stan prawny na 1 września 2022 r.

Artur Bogucki, nr ORCID: 0000-0002-9616-3159

Stanisław Bogucki, nr ORCID: 0000-0002-5532-3080

Recenzent

Prof. dr hab. Paweł Borszowski

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Rybczyńska

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne artykuły omówili:

Artur Bogucki: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 13

Stanisław Bogucki: wstęp, 1, 3, 5, 7, 9, 11, 14, 15

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-817-3

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Wstęp	13
USTAWA z dnia 15 stycznia 2016 r. – o podatku od niektórych instytucji finansowych	19
Rozdział 1. Przepisy ogólne	21
Art. 1. [Przedmiot ustawy]	21
Art. 2. [Podatek jako dochód budżetu państwa]	28
Rozdział 2. Przedmiot opodatkowania i podatnik	36
Art. 3. [Przedmiot opodatkowania]	36
Art. 4. [Podatnicy podatku]	41
Rozdział 3. Podstawa opodatkowania i stawka podatku	75
Art. 5. [Podstawa opodatkowania]	75
Art. 6. [Przeliczenie kwot w walucie obcej]	127
Art. 7. [Wysokość podatku]	130
Rozdział 4. Pobór podatku	139
Art. 8. [Obowiązki podatników; deklaracje podatkowe]	139
Rozdział 5. Właściwość organów podatkowych	154
Art. 9. [Właściwy organ podatkowy]	154
Rozdział 6. Zwolnienia i ulgi podatkowe	163
Art. 10. [Zwolnienie przysługujące bankom państwowym] ...	163
Art. 11. [Zwolnienie przysługujące innym podmiotom]	169

Rozdział 7. Zmiana w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepis końcowy	189
Art. 12. [Zmiana w przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych]	189
Art. 13. [Pierwszy okres rozliczeniowy podatku]	193
Art. 14. [Niedopuszczalność zmiany warunków świadczenia usług finansowych i ubezpieczeniowych]	195
Art. 15. [Wejście w życie ustawy]	205
Bibliografia	213
Wykaz orzecznictwa	225
Indeks rzeczowy	227

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- dyrektywa BRRD – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z 15.05.2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 173, s. 190)
- dyrektywa 2008/48/WE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z 23.04.2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EW (Dz.Urz. UE L 133, s. 66)
- dyrektywa 2013/36/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z 26.06.2013 r. w sprawie

- warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.Urz. UE L 176, s. 338)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735 ze zm.)
- Krajowy Standard Rachunkowości Nr 7 – komunikat Ministra Finansów z 27.12.2018 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia aktualizacji Krajowego Standardu Rachunkowości Nr 7 „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja” (Dz.Urz. MF z 2019 r. poz. 2), załącznik
- Międzynarodowy Standard Rachunkowości 24 – Międzynarodowy Standard Rachunkowości 24 Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych – rozporządzenie Komisji (UE) nr 632/2010 z 19.07.2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 24 oraz Międzynarodowego Standardu Spra-

---

		wozdawczości Finansowej (MSSF) 8 (Dz.Urz. UE L 186, s. 1), załącznik
o.p.	–	ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2021 r. poz. 1540 ze zm.)
p.p.	–	ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162 ze zm.)
pr. bank.	–	ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2021 r. poz. 2439 ze zm.)
pr. dewiz.	–	ustawa z 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 309)
pr. spółdz.	–	ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2021 r. poz. 648 ze zm.)
rozporządzenie 3604/93	–	rozporządzenie Rady (WE) nr 3604/93 z 13.12.1993 r. określające definicje do celów stosowania zakazu uprzywilejowanego dostępu wymienionego w art. 104a Traktatu (Dz.Urz. WE L 332, s. 4)
rozporządzenie 575/2013	–	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 176, s. 1)
TfUE	–	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
u.d.u.r.	–	ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1130 ze zm.)
u.f.b.s.	–	ustawa z 7.12.2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. z 2022 r. poz. 1595)
u.f.p.	–	ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634 ze zm.)

---

u.k.k.	–	ustawa z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2022 r. poz. 246)
u.n.r.f.	–	ustawa z 21.07.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 660 ze zm.)
u.o.a.n.	–	ustawa z 20.07.2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1461)
u.p.d.o.p.	–	ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1800 ze zm.)
u.p.n.i.f.	–	ustawa z 15.01.2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1685)
u.p.p.k.	–	ustawa z 4.10.2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1342 ze zm.)
u.p.s.d.	–	ustawa z 6.07.2016 r. o podatku od sprzedaży detalicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 761 ze zm.)
u.p.w.n.k.	–	ustawa z 2.03.2012 r. o podatku od wydobycia niektórych kopalin (Dz.U. z 2022 r. poz. 1539)
u.r.	–	ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r. poz. 217 ze zm.)
u.s.k.o.k.	–	ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 924 ze zm.)
u.z.u.p.z.	–	ustawa z 6.03.2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2022 r. poz. 470)
ustawa o BFG	–	ustawa z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwaranto-

---

		wania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2022 r. poz. 793 ze zm.)
ustawa o BGK	–	ustawa z 14.03.2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (Dz.U. z 2022 r. poz. 100 ze zm.)
ustawa o KAS	–	ustawa z 16.11.2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2022 r. poz. 813 ze zm.)
ustawa o NBP	–	ustawa z 29.08.1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 2022 r. poz. 492 ze zm.)

Zbiory orzeczeń, czasopisma i publikatory

Analizy i Studia CASP	–	Analizy i Studia Centrum Analiz i Studiów Podatkowych
Annales UMCS	–	Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H, Oeconomia
BB	–	Bezpieczny Bank
Dz.U.	–	Dziennik Ustaw
Dz.Urz. MF	–	Dziennik Urzędowy Ministra Finansów
Dz.Urz. NBP	–	Dziennik Urzędowy Narodowego Banku Polskiego
Dz.Urz. UE	–	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz.Urz. WE	–	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
PPF	–	Finanse i Prawo Finansowe
LEX	–	System Informacji Prawnej LEX
ONSAiWSA	–	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
OSP	–	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A

PiP	–	Państwo i Prawo
PNUEWr.	–	Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Prz. Pod.	–	Przegląd Podatkowy
PUG	–	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	–	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SE. ZNUE	–	Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach
Studia BAS	–	Studia Biura Analiz Sejmowych
WU	–	Wiadomości Ubezpieczeniowe

Inne

BFG	–	Bankowy Fundusz Gwarancyjny
NBP	–	Narodowy Bank Polski
NSA	–	Naczelny Sąd Administracyjny
OECD	–	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
PPK	–	Pracowniczy Plan Kapitałowy
TK	–	Trybunał Konstytucyjny
TSUE	–	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
WSA	–	wojewódzki sąd administracyjny

WSTĘP

Niniejszy komentarz przedstawiany przez Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska zawiera objaśnienia do przepisów ustawy z 15.01.2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych oraz przepisów wykonawczych do tej ustawy.

Przyczyną wprowadzenia nowego podatku była potrzeba wyszukania nowych źródeł dochodów budżetowych w sytuacji intensywnych wydatków publicznych i progresywnego długu publicznego. Istotnym powodem była również koncepcja zadośćuczynienia za wsparcie finansowe, jakie banki i inne instytucje finansowe rynku finansowego uzyskały ze środków publicznych w czasie kryzysu gospodarczego w latach 2008–2014¹. Wprawdzie skutki kryzysu finansowego nie wywarły niekorzystnych konsekwencji w krajowej gospodarce i finansach, jednakże prawodawca postanowił odwołać się do tendencji opodatkowania instytucji finansowych podatkiem bankowym, bo tak potocznie nazywany bywa ten podatek, który pojawił się w systemach podatkowych Europy Zachodniej w latach poprzedzających rok 2016. Prace nad nowym podatkiem bankowym toczyły się już od 2009 r. zarówno w poszczególnych państwach członkowskich, jak i na forum Unii Europejskiej. Były to projekty, które dotyczyły wprowadzenia również wspólnotowej daniny

---

¹ T. Siudek, *Podatek bankowy – konsekwencje dla sektora bankowego w Polsce*, „Zeszyty Naukowe SGGW – Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej” 2011/92, s. 63–76.

obciążającej wybrane instytucje finansowe, która w części zasilalaby budżet ogólny Unii Europejskiej².

Podatek od niektórych instytucji finansowych wprowadzony został z dniem 1.02.2016 r. i stanowi w całości dochód budżetu państwa. Jest podatkiem typu majątkowego, gdyż obciąża posiadanie majątku w postaci zgromadzonych aktywów przez podmioty będące podatnikami tego podatku³. Podatek ten jest także podatkiem bezpośrednim, ponieważ zgodnie z wolą prawodawcy nie jest przenoszony na inne podmioty. Ciężar podatku ponoszą instytucje finansowe wymienione w ustawie jako podatnicy. Podatnikami są banki i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, instytucje pożyczkowe udzielające kredytów konsumenckich, zakłady ubezpieczeń oraz zakłady reasekuracji, a także oddziały banków zagranicznych, oddziały instytucji kredytowych oraz oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń i reasekuracji. Ogólnemu zwolnieniu podmiotowemu podlegają banki państwowe, zaś zwolnieniom temporalnym wszystkie pozostałe banki i kasy oszczędnościowo-kredytowe, wobec których zostały wydane określone w ustawie decyzje przez Komisję Nadzoru Finansowego, a także zakłady ubezpieczeń i reasekuracji objęte planem naprawy lub programem naprawczym.

Podstawa opodatkowania, której sposób uregulowania w ustawie o podatku od niektórych instytucji finansowych jest dość złożony i w konsekwencji określenie jej stwarza największą wątpliwość w praktyce, nawiązuje wyraźnie do przedmiotu opodatkowania, tj. aktywów podatników, stanowi ona bowiem nadwyżkę sumy ich aktywów ponad wartości ustalone przez prawodawcę. W przypadku banków oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (art. 4 pkt 1–4 u.p.n.i.f.) jest to nadwyżka aktywów ponad 4 mld zł, natomiast instytucji ubezpieczeniowych

---

² J. Szolno-Koguc, M. Twarowska-Ratajczak, *Podatki bankowe i instrumenty regulacyjne. Przegląd rozwiązań w krajach Unii Europejskiej*, Warszawa 2021.

³ K. Cień, *Podatek od niektórych instytucji finansowych [w:] Prawo finansowe. Wybrane zagadnienia*, red. A. Hanusz, Warszawa 2019, s. 315; D.J. Gajewski, *Podatek bankowy w Polsce – wady i zalety*, „Analizy i Studia CASP” 2016/1, s. 5.

(art. 4 pkt 5–8 u.p.n.i.f.) – 2 mld, wreszcie w przypadku instytucji pożyczkowych (art. 4 pkt 9 u.p.n.i.f.) – 200 mln.

Przedstawiona podstawa opodatkowania ulega obniżeniu zgodnie z art. 5 ust. 4–11 u.p.n.i.f. między innymi o fundusze własne oraz aktywa nabyte od Narodowego Banku Polskiego, stanowiące zabezpieczenie kredytu refinansowego, a także o wartości posiadanych przez podatnika skarbowych papierów wartościowych. Poczynając od 7.05.2022 r., podatnicy (poza instytucjami pożyczkowymi) uzyskali możliwość obniżenia podstawy opodatkowania o wartość aktywów w postaci nabytych obligacji emitowanych przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny lub podmiot zarządzający aktywami oraz kredytów lub pożyczek udzielonych przez podatnika Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu lub podmiotowi zarządzającemu aktywami. Celem wprowadzonej regulacji jest przede wszystkim stworzenie Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu możliwości wykorzystania wszystkich instrumentów związanych z ustawowymi zadaniami, w szczególności instrumentów przymusowej restrukturyzacji, w taki sposób, aby możliwe było utrzymanie stabilności na rynku finansowym. Utrudnienia w postaci braku możliwości uzyskania szybkiego finansowania zewnętrznego dla podmiotu zarządzającego aktywami mogą przełożyć się na brak możliwości zastosowania instrumentu przymusowej restrukturyzacji w postaci wydzielenia aktywów, a co za tym idzie – na niepowodzenie całego procesu przymusowej restrukturyzacji.

Podatek od niektórych instytucji finansowych jest pobierany według skali proporcjonalnej, a jego stawka wynosi 0,0366% podstawy opodatkowania miesięcznie. Jest oparty na samoobliczeniu podatkowym. Podatnicy mają obowiązek składania naczelnikowi urzędu skarbowego miesięcznych deklaracji podatkowych oraz na ich podstawie obliczać i wpłacać podatek. Począwszy od 1.06.2022 r. obowiązuje nowy wzór deklaracji w sprawie podatku od niektórych instytucji finansowych (FIN-1) wraz z objaśnieniem co do sposobu wypełniania oraz terminu i miejsca jej składania. Wprawdzie procedura ta przypomina rozliczenia w podatku od towarów i usług, podatek od niektórych instytucji finan-

sowych nie jest jednak podatkiem o zamkniętym podatkowoprawnym stanie faktycznym, kiedy powstanie obowiązku podatkowego następuje w przypadku każdego aktu obrotu, a miesięczne rozliczenie ma jedynie charakter techniczny. Podatek od niektórych instytucji finansowych jest podatkiem o otwartym, w skali miesiąca, podatkowoprawnym stanie faktycznym, podobnie jak podatki typu dochodowego. Te są jednak rozliczane w skali rocznej, co powoduje, że rozliczenia miesięczne, inaczej niż w przypadku podatku od niektórych instytucji finansowych, mają jedynie charakter zaliczek miesięcznych na poczet rocznego podatku dochodowego⁴.

Ustawa o podatku od niektórych instytucji finansowych jest przykładem aktu prawnego, w którym prawodawca posłużył się w prawie podatkowym konstrukcjami zawartymi w aktach prawnych regulujących funkcjonowanie Narodowego Banku Polskiego i Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, funkcjonowanie banków spółdzielczych, nadzór nad rynkiem finansowym, finanse publiczne, prawo bankowe, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, działalność ubezpieczeniową i reasekuracyjną, pracownicze plany kapitałowe, kredyt konsumencki, a także rachunkowość i standardy rachunkowości. Terminy z powyżej wymienionego zakresu, którymi posługuje się prawodawca, nie są zdefiniowane w ustawie o podatku od niektórych instytucji finansowych, co implikuje konieczność sięgnięcia w celu ustalenia ich rozumienia po znajdujące się w języku prawnym definicje (w przypadku ich istnienia) lub definicje wypracowane przez doktrynę prawa finansowego i podatkowego (w przypadku braku definicji w języku prawnym). Pojawiające się w praktyce wątpliwości zmuszają do szczegółowej analizy zagadnień nie tylko w świetle ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych, ale również przepisów i doktryny prawa finansowego i podatkowego, co nie usprawnia funkcjonowania omawianego podatku.

Istotny wkład w rozstrzygnięcie wspomnianych problemów interpretacyjnych wnosi – oprócz doktryny prawa finansowego, podatkowego

---

⁴ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2021, s. 451.

i administracyjnego – praktyka stosowania prawa. Istotnym źródłem wiedzy w tym zakresie jest orzecznictwo sądów administracyjnych. Komentarz jest opracowaniem dwóch autorów: sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego (Izby Finansowej) oraz adiunkta w Zakładzie Prawa Podatkowego SGH, badacza praktykującego również w Centre for European Policy Studies (CEPS) – think tanku z siedzibą w Brukseli. Publikacje autorów dotyczą różnych dziedzin prawa (w formie monografii, komentarzy, artykułów, glos), w tym przede wszystkim z zakresu prawa podatkowego i procedur podatkowych, co składa się na realizację przez nich działalności zarówno naukowej, jak i popularyzatorskiej. Każdy z autorów w odniesieniu do komentowanych przez siebie przepisów prezentuje własne poglądy. Autorzy przedstawiają w objaśnieniach do poszczególnych przepisów stanowisko judykatury i doktryny, uwzględniając dotychczasowe publikacje oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, a zwłaszcza Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych oraz organów podatkowych.

Wydawnictwo i autorzy wyrażają przekonanie, że niniejszy komentarz do ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych będzie stanowił istotny głos w dyskusji toczącej się wokół instytucji omawianego podatku, którą od momentu wejścia w życie tej ustawy prowadzą w ramach swojej działalności zawodowej sędziowie, adwokaci, radcowie prawni, doradcy podatkowi, pracownicy organów podatkowych i skarbowych, ale również pracownicy nauki, studenci wydziałów prawa oraz wszyscy zainteresowani tym działem prawa.

Komentarz uwzględnia stan prawny na dzień 1.09.2022 r.

Stanisław Bogucki

USTAWA

z dnia 15 stycznia 2016 r.

o podatku od niektórych instytucji finansowych

(tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1685)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Przedmiot ustawy]

Ustawa reguluje opodatkowanie podatkiem aktywów niektórych instytucji finansowych, zwanym dalej „podatkiem”.

Spis treści

1. Cel ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych	21
2. Wprowadzenie przez kraje europejskie podatku obciążającego sektor bankowy jako odpowiedź na niwelowanie skutków kryzysu bankowego (finansowego)	25

1. Cel ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych

1. Podatek od niektórych instytucji finansowych, który określany jest również jako podatek bankowy, został wprowadzony do polskiego systemu

prawnego z dniem 1.02.2016 r. na podstawie ustawy z 15.01.2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz.U. poz. 68)¹.

2. Celem ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych jest pozyskanie dodatkowego źródła finansowania wydatków budżetowych, w szczególności wydatków społecznych, o których jest mowa w programie rządu. Ponadto ustawa ta ma na celu zwiększenie udziału sektora finansowego w finansowaniu wydatków budżetowych. Podniesienie w latach poprzedzających rok 2016 stawki podatku od towarów i usług o 1 punkt procentowy zwiększyło obciążenia podatkowe społeczeństwa o kwotę zbliżoną do szacowanych dochodów budżetu państwa z tytułu przedmiotowego podatku. Według projektodawców, było więc uzasadnione, aby sektor finansowy w większym niż dotychczas stopniu uczestniczył w ponoszeniu obciążeń podatkowych, tak jak ma to miejsce w innych państwach europejskich².
3. Na gruncie polskiego prawodawstwa podatek jest definiowany jako publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej. Podatek od niektórych instytucji finansowych w całości stanowi dochód budżetu państwa. Podatek ten jest także podatkiem bezpośrednim, ponieważ zgodnie z wolą prawodawcy nie jest przenoszony na inne podmioty. Ciężar podatku ponoszą instytucje finansowe wymienione w ustawie jako podatnicy. Podatek od niektórych instytucji finansowych jest również podatkiem typu majątkowego, gdyż obciąża posiadanie majątku w postaci zgromadzonych aktywów przez podmioty będące podatnikami tego podatku³.
4. Wprowadzony do polskiego systemu prawnego podatek od niektórych instytucji finansowych jest instytucją szczególną z perspektywy do-

¹ Ustawa z 15.01.2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1685).

² Poselski projekt ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych, VIII kadencja, druk sejm. nr 75.

³ K. Cień, *Podatek od niektórych instytucji finansowych...*, s. 315.

świadczeń europejskich. Został wprowadzony do systemu prawa polskiego 8 lat po wybuchu kryzysu finansowego, w sytuacji gdy polski sektor usług finansowych uniknął poważniejszych trudności, które byłyby związane z utratą płynności lub reputacji przez instytucje finansowe w skali porównywalnej do wydarzeń, które miały miejsce w Europie Zachodniej lub Stanach Zjednoczonych. Podatek od niektórych instytucji finansowych nie jest zatem ukierunkowany na uzyskanie sprawiedliwej odpłaty od instytucji finansowych w zamian za zrealizowane programy ich ratowania. Wskazuje się, że podatek od niektórych instytucji finansowych nie jest co do zasady ukierunkowany na moderowanie prowadzonej przez instytucje finansowe działalności, ponieważ w ustawie o podatku od niektórych instytucji finansowych nie ma przepisów szczególnych, które w większym stopniu obciążałyby działalność uznawaną za obciążoną wyższym poziomem ryzyka. Podatek od niektórych instytucji finansowych jest zatem przede wszystkim instrumentem posiadającym funkcję wyłącznie lub w znacznej mierze fiskalną, co zdaje się potwierdzać również uzasadnienie projektu ustawy⁴.

5. W piśmiennictwie wskazuje się, że polski podatek od niektórych instytucji finansowych powinien zostać zastąpiony zupełnie nową konstrukcją, głównie z uwagi na liczne wady, w tym także te o charakterze nieusuwalnym, wynikające z samej koncepcji podatku opartego na modelu opłaty bankowej. Tego typu podatek jest pobierany w oparciu o pozycje bilansowe podatnika, przede wszystkim o zobowiązania (kapitały własne z reguły nie są opodatkowywane). Jednakże polski podatek obciąża aktywa podatników, co jest rozwiązaniem niewłaściwym, rzadko spotykanym w innych państwach, mającym jeszcze więcej wad niż typowy podatek tego typu⁵. Przeanalizowano skutki, jakie może wywołać wprowadzenie podatku od niektórych instytucji finansowych i postawiono między innymi tezę, że podatek ten nie przyniesie oczekiwanych ko-

⁴ P. Karwat, *Podatek od niektórych instytucji finansowych* [w:] *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, red. H. Litwińczuk, Warszawa 2017, s. 1033.

⁵ D.J. Gajewski, *Podatek bankowy a zjawisko unikania opodatkowania*, PUG 2017/6, s. 2–8; J. Giżyński, *Four years of tax levy on certain financial institutions in Poland implications for the bankig sector*, PNUEWr. 2021/65(2), s. 34–56.